

МИТЪТ ЗА ЧИТАТЕЛЯ:

РИТЪМ НА СВОБОДНОТО ВРЕМЕ, СТРУКТУРА НА
КУЛТУРНАТА КОНСУМАЦИЯ

Александър Кьосев
Национална кръгла маса
“Библиотеката – мит и реалност”
Варна, 20-21 март 2008

Част I: Какво представлява „МИТЪТ за читателя“?

- Марсел Пруст и идеалната картина на самотното четене в самотната стая
- Пол де Ман: анализ на Прустовия мит за „пасивния синтез“ - епифанията, явяването на цялостния живот.

Варианти: негативното начало на мита

- Имануел Кант:
- *Паметта следва да се занимава само с такива неща, чието запамятаване е важно, и които имат отношение към действителния живот. Особено вредно за децата е четеното на романи, тъй като от тях няма никаква полза, с изключение на това, че те развличат децата, докато четат. Четеното на романи отслабва паметта. Смешно би било да искаш да удържиш в паметта си романа и да го разкажеш на други. Затова е нужно просто да се отнемат на децата всички романи. Четейки ги, те измислят още един роман в романа, защото си представят събитията иначе, мечтаят и седят без единна мисъл в главата.*

Варианти: развитие на мита:

- Гений и гениално писане – и огледалното конгениално четене. Индивидуалният читател-гений.
- Владимир Набоков:
- *„особено състояние при което се чувстваш по някакъв начин, някъде, свързан с други състояния на битието...” преместен “в друг свят от нежност, светлина и красота”... процес, който превръща читателите “в множество малки набоковци”*
- Скритата в четенето свобода: преходът от колективно канонично към индивидуално свободни употреби и интерпретации /Мишел де Серто: четенето като браконьерство/.

Варианти: Класика и предано четене

- Хорхе Луис Борхес:
- *Класическа е онази книга, която някой народ или група народи в един дълъг период от време решават да четат така, като чели на нейните страници всичко е обмислено, неизбежно, дълбоко като космос и допускащо безчислени тълкувания. Както може да се предположи, такива решения се променят..."*

Класика и предано четене

- Сврѡх-оценностяване на четенето: смислообразуването вече не е самата твоба, в текста, а в смислотворческите енергии на поколения предани читатели, доверие, произвеждащо космическа дълбочина.
- Пасивният синтез е дело не само на гениален индивид, а на общност, на поколения читатели, които влагат особен смисъл-
- национално предание в творбата.
- Идеология на класиката, свободата придобита чрез изкуство, игра и естетическо образование

Самотната читателка

Сатиричен вариант на мита за читателя

Характеристики на мита: литературо-центризъм

- Мит на самата литература?
- Литературно-интерпретативното четене – само една от многото читателски практики.
- Но – престижна йерархия,
привилегированост на литературното
/задълбочено, самотно, асоциативно/ четене

Причини за литературо-центризма на читателския мит

- Пренасяне на вярата, че книгата е «дълбок космос» от религиозната към светската книжнина.
- Промени в структурата на литературното образование – от почитане на класиците към интерпретативно четене на съвременна и национална класика. Национални филологии, класики, масовизиране на литературното национално образование.
- Идеология на Bildung - естетическо себе-формирание в игрови, фантазмени ситуации. Литературното образование изгражда едновременно автономни индивиди и солидарни с митовете на нацията патриоти.

Причини за литературоцентризма на читателския мит

- Т.е. литературоцентричното четене е привилегировано защото е масово, балансира между институционална принуда и самотно индивидуално браконьерство, между потребностите на новите нации и потребностите на новия европейски индивидуализъм.
- В сравнение с другите читателски и културни практики – то е централна културна техника на Модерността: възпитава едновременно модерни колективи и индивиди. През 18 и 19 век то става стандарт за образованост.

Част II: Краят на мита за читателя

- Социологически параметри: намаляването на читателите
- Литературата губи социално-привилегированото си място, литературното образование губи своя престиж
- Залезът на Гутенберг: конкуренцията на други медии
- Структура на свободното време и културна консумация
- Нови читателски практики

Социологически параметри: намаляването на читателите

- Reading at Risk (2004), To Read or not to Read (2007)
- 1982 – 2004 – 18% загуба на 20 милиона читатели.
- Загубата има нарастващи темпове. Процесът е забележим при двата пола /макар че жените четат повече от мъжете/, при всички социални, етнически групи и възрастови групи, но най-изявените тенденции за спад на читателската активност са при младите поколения, които вече изцяло са в електронната ера. Обобщената картина показва, че през 2004 само 46% от населението на САЩ

Немският случай

- Изследването ПИЗА от 2001 показва, че в Германия броят на 15 годишните, които твърдят, че въобще не четат "за удоволствие" са цели 42% - най-висок процент в света.

Българският случай

Изследване на Alpha Research от 2006

- През последните години очертава спад в дела на читателите (от 62% през 2002 г. на 58% през 2006 г.). Активно четящите са около 28%. За останалите 30% по-скоро може да се каже, че са изкушени от книгите - чисто имиджово смятат четенето за важно и социално престижно, но на практика четат по-рядко.

Структура на свободното време

- Стрес и свръх-заетост: “нямам свободно време!”
- Пазарната инвазия в свободното време: войната за консуматора
- Свръх-предлагане на leisure

Американският случай

- Average Time Spent Reading in 2006
- Hours/minutes spent reading
- Weekdays Weekends and holidays
- Total, 15 years and over :20 :26
- 15 to 24 years :07 :10
- 25 to 34 years :09 :11
- 35 to 44 years :12 :16
- 45 to 54 years :17 :24
- 55 to 64 years :30 :39
- 65 years and over :50 1:07
- Source: U.S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics

Структура на свободното време: Българският случай:

		нямам	в къщи	навън
• София	6,3%	24,6%	54,3%	14,9%
• Окр. град	2,5%	19,3%	60,6%	17,6%
• Малък град	2,4%	14,3%	63,7%	19,6%
• Село	1,7%	16,4%	68,9%	13,0%

Структура на свободното време: конкуренцията

- Книга и нови медии
- Ритъмът на свободното време:
 - Клипът
 - Дистанционното управление на телевизора
 - MTV-стандарти
 - Attention disorder syndrom

Чета книги
Row %
25,7%
13,7%
8,9%
5,4%

Какво правите, когато не сте на работа:

- Чета книги

– София	- 25.7%
– Окръжен град	- 13.7%
– Малък град	- 8.9%
– Село	- 5.4%

Хората с най-много свободно време,
прекарано в къщи четат най-малко

Групи, които четат активно

Домакини	- 28%
Учащи	- 22%

Групи, които четат малко

Не четат маргинализираните, безработните

Сравнително малко четат старите

Намалява процента на четене сред младите 9%

Не четат успешните, зрели, активни мъже
с висок доход

До 800 лв на член от семейство 5.4%

Над 800 лв.

5.9%

Възрастова структура на четенето

- 18 – 30 г - 9%
- 30- 40 - 12.9%
- 40 – 50 - 14.4%
- 50-60 - 13.4
- Над 60 - - 12.5%

Образователна структура на четене

- Вишисти - 26.2%
- Полувисше - 25.8%
- Средно - 12.2.%
- Основно - 4.6%

Етническа структура на четенето

• Българи	14.4%
• Турци	2.9%
• Роми	0%

Социологическото разпадане на ЧИТАТЕЛСКИЯ МИТ

- Не действа една норма за дълбокото, самотно, богато и престижно четене
- То вече не е централна техника на модерната епоха, не е централен начин за социализация на младите /"Пенчо, бре, чети!"/
- Традиционната читателска практика е изместена към периферията на културната консумация
- То се смесва с други привлекателни форми на културна консумация, които са съблазнителни

Нови практики и ритми на четене, нови модуси на четене.

- Бързо четене
- Четене на екран. Различна феноменология на четенето.
- Ползване на книгата за практически цели
- Интерактивно четене
- Игрово четене
- Четене – разпознаване на образци от други медии, вторично четене. Първичност на визуалните кодове
- Четене-дописване.

Leisure-чегене

